

Błażej Kuźniacki

Ogólna charakterystyka zasad prawnych obowiązujących w norweskim prawie prywatnym międzynarodowym

Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego 7, 91-107

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Błażej Kuźniacki

Ogólna charakterystyka zasad prawnych obowiązujących w norweskim prawie prywatnym międzynarodowym

Abstract: Description of the legal rules binding in the Norwegian private international law may be interesting lecture not only for academics, but also for ordinary citizens. This is due to the fact that in Norway nearly 12% of the total population constitutes foreigners. Immigrants living in Norway come from 216 countries from all over the world. It is worth to noticed that the citizens of the Poland embraces the largest group of immigrants living in Norway and represents nearly 50,000 people. Due to such large ethnic differences in Norway exist a big need for frequent application of the rules of private international law by Norwegian courts.

The aim of this paper is to introduce to the Polish reader the system of private international law in Norway. The article has been written mostly based on Norwegian literature and case law. The legal principles found in the Norwegian private international law has been described in general terms, without going into specific issues. First and foremost this paper contains a description of legal rules in Norwegian international private law such: contractual and non-contractual law, family law, inheritance law, property law and the right of life insurance law. Problematic of application by the Kingdom of Norway the legal rules binding in the European Union is also discussed.

The significance of creation the rules of Norwegian international private law by Norwegian case-law and the viewpoints of doctrine relevant in this respect has also been depicted. This is due to the fact that the use of certain legal provisions requires a theoretical support gives by the doctrine — for example, the public policy (*ordre public*), and practical support through the creation of legal rules by courts. This is especially needed in those parts of international private law, in which there are legal gaps such in contractual and non-contractual obligations.

Keywords: Private Norway International Law; Conflict of Laws; General Rules; EFTA; EEA; European Union

1. Wprowadzenie

Opis zasad prawnych obowiązujących w norweskim prawie prywatnym międzynarodowym może być interesującą lekturą nie tylko dla przedstawicieli nauki prawa, ale i dla osób, które na co dzień nie specjalizują się w tej dziedzinie nauki. Związane jest to z tym, że w Norwegii — według Centralnego Biura Statystycznego (*Statistisk setralbyrå*) — obywatele państw obcych stanowią niemal 12% całej populacji społeczeństwa. Imigranci mieszkający w Norwegii pochodzą z 216 państw świata¹. W tym kontekście warto podkreślić, że obywatele Rzeczypospolitej Polskiej mieszkający w Norwegii liczą około 50 tys. osób, a więc są największą grupą imigrantów mieszkających w tym kraju². Z uwagi na duże zróżnicowanie narodowościowe charakterystyczne dla tego kraju norweskie sądy bardzo często stosują przepisy prawa prywatnego międzynarodowego, poszukując prawa właściwego w sprawach z elementem obcym.

Niniejszy artykuł ma przybliżyć polskiemu czytelnikowi system prawa prywatnego międzynarodowego Norwegii. Został napisany w większości na podstawie norweskiej literatury oraz orzecznictwa sądowego. Zasady prawne występujące w norweskim prawie prywatnym międzynarodowym zostały zaprezentowane w sposób ogólny, bez zagłębiania się w kwestie szczegółowe. Dotyczą one przede wszystkim takich części prawa prywatnego międzynarodowego, jak: prawo zobowiązań umownych i pozaumownych, prawo rodzinne, prawo spadkowe, prawo rzeczowe oraz prawo ubezpieczeń na życie. Opracowanie to zawiera również opis problematyki stosowania przez Królestwo Norwegii reguł prawnych dotyczących wyboru prawa właściwego, które obowiązują w prawie unijnym.

W norweskim prawie prywatnym międzynarodowym, poza prawem pisanym, bardzo dużą rolę odkrywają doktryna i orzecznictwo sądowe. Związane jest to z tym, że stosowanie określonych norm prawnych wymaga wsparcia teoretycznego, które daje doktryna — na przykład

¹ *Innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre*, Statistisk sentralbyrå, 2009—2010. <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/tab-2010-04-29-01.html>.

² Znaczny napływ polskich imigrantów do Norwegii rozpoczął się w 2005 r. Zjawisko to jest związane z możliwością swobodnego osiedlenia się i podjęcia pracy w tym kraju po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Natomiast główną przyczyną tak dużej liczby Polaków decydujących się zamieszkać w Norwegii są kilkakrotnie wyższe płace za wykonywaną pracę w stosunku do płac występujących w Polsce. G. Daugstad: *Innvandring og innvandrere 2008*. http://www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/sa103/kap1.pdf. Po Polakach najliczniejsze grupy imigrantów w Norwegii stanowią między innymi: Pakistańczycy (31 tys.), Szwedzi (29 tys.), Irakijczycy (25 tys.), Somalijczycy (24 tys.) oraz Niemcy (21 tys.). Zob. <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/tab-2010-04-29-01.html>.

klauzula porządku publicznego (*ordre public*)³, oraz wsparcia praktycznego dzięki tworzeniu zasad prawnych przez sądy.

Wpływ doktryny oraz orzecznictwa sądowego w Norwegii ma szczególne znaczenie w tych sferach prawa prywatnego międzynarodowego, które nie mają odpowiednich regulacji prawnych bądź są cząstkowe. Dotyczy to przede wszystkim prawa właściwego dla zobowiązań umownych oraz prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych⁴. W tej mierze można zaobserwować podobieństwo norweskich zasad prawnych dotyczących prywatnego prawa międzynarodowego do regulacji prawnych obowiązujących w ustawodawstwie europejskim. Wiąże się to z tym, że norweska judykatura w celu wypełnienia luk w prawie tworzy zasady prawne, wzorując się na przepisach prawnych zawartych w źródłach prawa unijnego.

2. Stosunek Królestwa Norwegii do stosowania prawa europejskiego

Przed omówieniem poszczególnych części norweskiego prawa prywatnego międzynarodowego należy odnieść się do kwestii stosowania przez Norwęgę regulacji prawnych ustanowionych przez międzynarodowe organizacje. Dotyczy to zarówno tych organizacji, których Norwegia jest stroną, jak i tych, w których nie ma statusu członka. Jest to sprawa istotna, gdyż oddziaływanie międzynarodowego dorobku prawnego tworzono najczęściej przez konwencje, których stronami jest wiele państw, ma duże znaczenie również dla kształtowania się prawa prywatnego międzynarodowego. Przede wszystkim istotna jest kwestia stosowania przez Norwęgę regulacji prawnych stworzonych przez Unię Europejską⁵.

Mimo że Norwegia dwukrotnie opowiedziała się przeciwko członkostwu w Unii Europejskiej — pierwszy raz w referendum przeprowadzonym w 1972 r.⁶, a następnie w referendum z 1994 r. — kraj ten prze-

³ Klauzula porządku publicznego w Norwegii, podobnie jak w innych państwach, wyłącza stosowanie obcego prawa, wskazanego przez normę kolizyjną, jeśliby to zastosowanie miało skutki sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego państwa. Por. K. Lilleholt, R. Knoph, J. Andenæs: *Knops oversikt over Norges rett*. Oslo 2009, s. 788.

⁴ H.P. Lundgaard: *Gaarders innføring i internasjonal privatrett*. Oslo 2000, s. 231.

⁵ Unia Europejska zastąpiła Wspólnotę Europejską na mocy Traktatu z Maastricht, który wszedł w życie w 1993 r. http://europa.eu/abc/history/index_pl.htm.

⁶ H. Bull: *The EEA Agreement and Norwegian Law*. „European Business Law Review” 1994, no. 5, s. 291.

strzeżę większości regulacji prawnych obowiązujących w tej ponadnarodowej organizacji⁷. Przyczyną tego jest członkostwo Norwegii w organizacjach międzynarodowych, które współpracują z Unią Europejską w dziele harmonizacji prawa oraz budowania wspólnego rynku i strefy wolnego handlu. Dotyczy to przede wszystkim Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu⁸ [dalej: EFTA], którego Norwegia jest pierwotnym członkiem od 1960 r., oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego⁹ [dalej: EOG], do którego Norwegia przystąpiła w 1992 r., przy czym współpraca między EFT-ą i EOG a Unią Europejską dotyczy w znacznej mierze prawa gospodarczego. Przyczyną tego jest fakt ogromnego znaczenia gospodarczego państw EFT-y dla członków Unii Europejskiej, gdyż około 25% całkowitego eksportu z państw członkowskich trafia do państw EFT-y. Dlatego ponad 2000 aktów prawnych dotyczących tworzenia wspólnego rynku obowiązujących w Unii Europejskiej zostało implementowanych w Norwegii, Islandii i Liechtensteinie¹⁰. Większość tych przepisów reguluje kwestie swobodnego przepływu towarów, osób, usług oraz kapitału¹¹.

Mimo że współpraca prawna między Norwegią a Unią Europejską dotyczy w dużej mierze prawa gospodarczego, ma miejsce również harmonizacja prawa rodzinnego, prawa morskiego, prawa własności intelektualnej, prawa spółek i prawa ubezpieczeń. Do harmonizacji wspomnianych gałęzi prawa między Norwegią a Unią Europejską dochodzi w wyniku implementacji przez Norwegię wielu unijnych dyrektyw¹².

⁷ P.Ch. Müller-Graff: *The European Economic Area: Norway's basic status in the legal construction of Europe*. Oslo 1997, s. 10.

⁸ Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (European Free Trade Association, EFTA) to międzynarodowa organizacja gospodarcza, która powstała 3 maja 1960 r. na mocy konwencji sztokholmskiej, podpisanej 4 stycznia 1960 r., mająca na celu utworzenie strefy wolnego handlu między państwami członkowskimi. Zob. J. Stuyck, A. Looijestijn-Clearie: *The European Economic Area and the Europe Agreements*. In: *The European Economic Area EC-EFTA*. Deventer—Boston 1994, s. 1.

⁹ Europejski Obszar Gospodarczy, EOG (European Economic Area, EEA) — strefa wolnego handlu i Wspólny Rynek, obejmujące kraje Unii Europejskiej i Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (z wyjątkiem Szwajcarii). EOG opiera się na czterech fundamentalnych wolnościach: swobodzie przepływu ludzi, kapitału, towarów i usług. Porozumienie o utworzeniu EOG podpisano w Porto 2 maja 1992 r. Zob. S. Norbert: *EEA Law, A Commentary on the EEA Law Agreement*. Stockholm 1993, s. 31—32.

¹⁰ K. Børde: *The European Economic Area, Norway and the European Union*. In: *The European Economic Area: Norway's basic status in the legal construction of Europe*. Oslo 1997, s. 12—13.

¹¹ P.Ch. Müller-Graff: *EEA — Agreement and EC Law: A Comparison in Scope and Content — Overview on the Basic Legal Link between Norway and the European Union*. In: *The European Economic Area...*, s. 19.

¹² U. Bernitz: *Nordic Legislative Cooperation in the New Europe — A Challenge for Nordic Countries in the EU Perspective*. In: *Scandinavia Studies in Law — International Aspects*. Vol. 39. Stockholm 2000, s. 34—35.

Królestwo Norwegii jest także stroną konwencji międzynarodowych dotyczących prawa prywatnego międzynarodowego, które są częścią *acquis communautaire* Unii Europejskiej. Norwegia przystąpiła między innymi do konwencji haskich regulujących kwestie związane z prawem rodzinnym, takich jak: Konwencja o uznawaniu rozwodów i separacji sporządzona 1 czerwca 1970 r.¹³, Konwencja dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzona 25 października 1980 r.¹⁴, Konwencja o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego, sporządzona 29 maja 1993 r.¹⁵ Obecnie w Królestwie Norwegii obowiązuje również nowa wersja Konwencji z Lugano z 30 października 2007 r. dotycząca jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych. Rząd norweski ratyfikował tę Konwencję 1 lipca 2009 r., natomiast jej przepisy zaczęły obowiązywać od dnia 1 stycznia 2010 r.¹⁶

Pozostałe części prawa prywatnego międzynarodowego są uregulowane norwesкими aktami prawnymi bądź kształtuje je doktryna i orzecznictwo sądowe. Judykatura i nauka prawa mają duże znaczenie, zwłaszcza w kwestii regulacji dotyczących zobowiązań umownych oraz zobowiązań pozaumownych, ponieważ w tych dziedzinach w norweskim prawie pisanym występują tylko cząstkowe regulacje. Tym samym w Norwegii kształtowanie się zasad prawa prywatnego międzynarodowego w zakresie zobowiązań umownych i pozaumownych podobne jest do modelu prawa państw *common law*¹⁷, w których podstawową rolę w tworzeniu prawa odgrywają precedensy sądowe¹⁸. Mimo że Norwegię nie obowiązują Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (rozporządzenie Rzym I) oraz Rozpo-

¹³ A. Logdberg: *Scandinavian Law*. In: *The Reform of Family Law In Europe (The Equality of the Spouses — Divorce — Illegitimate children)*. Deventer 1978, s. 318.

¹⁴ http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=21.

¹⁵ <http://www.regjeringen.no/en/dep/bld/Topics/adoption.html?id=1050>.

¹⁶ http://www.ejpd.admin.ch/ejpd/en/home/themen/wirtschaft/ref_internationales_privatrecht/ref_lugano_uebereinkommen/ref_0.html.

¹⁷ Mimo że Norwegia jest członkiem EFT-y oraz EOG, norweski Sąd Najwyższy zachowuje autonomię w podejmowaniu decyzji w poszczególnych sprawach sądowych. Bardzo rzadko można zaobserwować korzystanie przez norweski Sąd Najwyższy z prawa do udzielenia przez Trybunał EFT-y tak zwanego wyjaśnienia prawnego, nawet jeśli prawo, które powinno być zastosowane w określonej sprawie, jest prawem utworzonym przez organizację międzynarodową i nie spełnia warunków przejrzystości. Więcej na temat sposobu funkcjonowania norweskich sądów w stosunku do prawa europejskiego w: H. Bull: *European Law and Norwegian Courts*. In: *The Approach to European Law In Germany and Norway*. Berlin 2004, s. 95—114.

¹⁸ V. Hagström: *What is Scandinavian Law? Social Private Law*. In: *The Scandinavian Law of Obligations In: Scandinavian Studies in Law*. Vol. 50. Stockholm 2007, s. 122.

rzządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (rozporządzenie Rzym II), norweskie sądy rozstrzygając określone sprawy dotyczące zobowiązań umownych i pozaumownych z elementem obcym powołują się w uzasadnieniach wyroków na zasady prawne zawarte w powyższych aktach prawnych Unii Europejskiej. Wynika z tego, że w praktyce rozporządzenie Rzym I i rozporządzenie Rzym II mają zastosowanie w norweskim prawie prywatnym międzynarodowym w takim zakresie, w jakim norweskie sądy uznają to za słuszne w określonych sprawach¹⁹.

3. Poszczególne zasady prawne obowiązujące w norweskim międzynarodowym prawie prywatnym

3.1. Prawo zobowiązań umownych

Do początku lat sześćdziesiątych XX w. w norweskiej doktrynie istniał spór co do ustalenia właściwego łącznika w prawie kontraktowym. Jeden z najważniejszych przedstawicieli norweskiej doktryny w zakresie prawa zobowiązań umownych — *Gjelsvik*, wskazywał na łącznik miejsca zamieszkania dłużnika²⁰. Później założenia doktryny ewoluowały ku właściwości *legis fori*²¹. Od momentu wejścia w życie Ustawy z dnia 3 kwietnia 1964 r. dotyczącej prawa właściwego w przypadku sprzedaży towarów z elementem obcym obowiązuje zasada wyboru prawa przez strony umowy. W przypadku braku wyboru prawa przez strony stosuje się prawo właściwe ze względu na miejsce zamieszkania sprzedającego²². W praktyce sądowej brak precedensu odrzucającego tę zasadę. Umocniło ją także prawo Unii Europejskiej znajdujące się w rozporządzeniu dotyczącym zobowiązań umownych i zobowiązań pozaumownych.

W Norwegii obowiązuje również wiele tak zwanych umów specjalnych, w stosunku do których nie stosuje się zasady wyboru prawa. W tym przypadku wskazanie prawa właściwego następuje przez zastosowa-

¹⁹ L. Pålsson: *Romkonventionen: tillämplig lag för avtalsförpliktelser*. Stockholm 1998, s. 14—15.

²⁰ N. Gjelsvik: *Lærebok i millomfolkeleg privatrett*. Oslo 1936, s. 214.

²¹ T. Gihl: *Den internationella privaträttens historia och allmänna principer*. Stockholm 1951, s. 66.

²² <http://www.ub.uio.no/ujur/ulovdata/lov-19640403-001-eng.pdf>.

nie reguł prawnych tworzonych przez norweskie orzecznictwo. Dotyczy to między innymi umów, których przedmiotem jest prawo rzeczowe na nieruchomości lub prawo do korzystania z nieruchomości. Tego rodzaju umowy podlegają prawu państwa, w którym nieruchomość jest położona²³. Podobna reguła jest stosowana w przypadku wskazania prawa właściwego przy zawieraniu umowy sprzedaży towarów w drodze licytacji. Taka umowa podlega prawu państwa, w którym odbywa się licytacja, jeżeli miejsce to można ustalić²⁴. Zatem norweskie sądy korzystają w przypadku zobowiązań umownych, do których nie stosuje się wyboru prawa, z reguł prawnych znajdujących się w rozporządzeniach Unii Europejskiej. Tym samym luki prawne w zakresie zobowiązań umownych z elementem obcym wypełniane są regułami tworzonymi przez norweskie sądy. Z kolei norweskie sądy czerpią te zasady bezpośrednio z ustawodawstwa unijnego²⁵.

Do umów specjalnych zaliczane są w Norwegii również umowy o pracę z elementem obcym. Dotyczą one zarówno zawierania stosunku pracy przez obywatela obcego państwa z norweskim pracodawcą w Norwegii oraz prowadzenia przedsiębiorstwa przez rezydenta obcego państwa na terytorium Norwegii, jak i podjęcia pracy obywateli norweskich lub prowadzenia przez nich działalności gospodarczej za granicą. W tym przypadku główną zasadą jest reguła autonomii woli stron umowy, zgodnie z którą strony umowy mogą zdecydować o tym, jakiemu prawu będzie podlegać zawierana przez nie umowa. W związku z tym umowa o pracę z elementem obcym podlega prawu państwa, które zostało wskazane przez strony tej umowy jako prawo właściwe. Zasada ta jest więc zgodna z regułą wyrażoną w art. 8 pkt 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych²⁶. Natomiast w przypadku braku wskazania prawa przez strony umowy o pracę ma zastosowanie prawo państwa, z którym występuje najsilniejszy związek wykonywanej pracy. Co do zasady będzie to prawo państwa, w którym praca jest faktycznie wykonywana²⁷. Oznacza to, że obywatel obcego państwa wykonujący pracę bądź prowadzący działalność gospodarczą na terytorium Norwegii będzie podlegał wewnątrz-

²³ Artykuł 4 pkt 1 lit. c Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I). Dz.Urz. UE 2008, L177/6.

²⁴ Ibidem, art. 4 pkt 1 lit. g.

²⁵ H.P. Lundgaard: *Gaarders innføring...*, s. 250.

²⁶ Indywidualna umowa o pracę podlega prawu wybranemu przez strony zgodnie z art. 3. Artykuł 8 pkt 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)...; L. Henriksen: *Lovvalg i arbeidsavtaleforhold*. Tromsø 2009, s. 37.

²⁷ Ibidem, s. 253.

nemu prawu norweskiemu z zakresu prawa pracy, jeśli w umowie o pracę nie ustalono inaczej.

3.2. Prawo zobowiązań pozaumownych

W norweskim prawie prywatnym międzynarodowym źródłem zasad wskazujących prawo właściwe dla zobowiązań pozaumownych są przede wszystkim precedensy sądowe. Wyroki sądów norweskich wskazują *lex loci delicti* jako prawo właściwe dla zobowiązań pozaumownych. Tym samym to prawo obowiązujące w miejscu popełnienia czynu niedozwolonego będzie właściwe dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy sądowej²⁸.

Jednak pewne precedensy kreuja wyjątki od tej reguły na rzecz prawa korzystniejszego dla strony poszkodowanej. Jednym z najważniejszych orzeczeń sądowych kształtującym wyjątek od zasady *lex loci delicti* jest wyrok z 1957 r. w sprawie *Turbussdommen*. Ze stanu faktycznego sprawy wynikało, że dnia 28 września 1951 r. w miejscowości Munkedal w Szwecji doszło do kolizji norweskiego autobusu turystycznego F-30901 ze szwedzką ciężarówką. Winnym tego zdarzenia był kierowca ciężarówki. Zgodnie z zasadą *lex loci delicti*, właściwe dla zastosowania w tej sprawie powinno być prawo szwedzkie, ponieważ delikt wydarzył się na terytorium Królestwa Szwecji. Jednak norweski sąd uznał, że to norweskie prawo znajdzie zastosowanie w omawianej sprawie, gdyż wszyscy poszkodowani byli obywatelami Królestwa Norwegii²⁹. W uzasadnieniu wyroku sąd argumentował, że takie rozwiązanie jest prawidłowe, ponieważ najbardziej odpowiada ono interesom poszkodowanej strony. Norweski sąd stwierdził, że dzieje się tak dlatego, gdyż znacznie łatwiej jest zrozumieć i dochodzić stronie poszkodowanej w postępowaniu sądowym swych roszczeń na podstawie prawa obowiązującego w państwie, którego obywatelstwo posiada. Zwłaszcza, że w omawianej sprawie po stronie poszkodowanej znalazło się kilkanaście podmiotów (współuczestnictwo procesowe formalne, jednolite)³⁰.

Do podobnych wniosków doszedł sąd norweski w wyroku z 1959 r. dotyczącym stosowania przez szwedzkie przedsiębiorstwo *A/B Detaljsttjänst* praktyk niełojalnej konkurencji w stosunkach gospodarczych z norweskim biznesmenem. Stosując ogólną zasadę *lex loci delicti*, prawem właściwym w tej sprawie powinno być prawo szwedzkie, gdyż to przedsiębiorstwo mające główną siedzibę na terytorium Szwecji zła-

²⁸ P.A. Nielsen: *International privat- og procesret*. København 1997, s. 596.

²⁹ *Norsk Retstidende*. Red. Chr.L. Jensen. Oslo 1957, s. 246—255.

³⁰ J.H. Hue: *Norsk internasjonal obligasjonsrett: erstatning utenfor kontraktsforhold*. In: *Stensilserie*. Oslo 2001, s. 12.

mało reguły konkurencji. Jednak norweski sąd uznał, że należy zastosować prawo norweskie, ponieważ w ówczesnym ustawodawstwie szwedzkim nie było regulacji dotyczących niełojalnej konkurencji, natomiast w prawie norweskim takowe się znajdowały³¹. Tym samym w omawianej sprawie nie można zastosować prawa szwedzkiego, gdyż poszkodowany miałby znacznie ograniczoną możliwość dochodzenia własnych praw.

Te precedensy utwierdziły regułę obowiązującą w norweskim prawie prywatnym międzynarodowym, że prawem właściwym w przypadku deliktu może być prawo korzystniejsze dla strony poszkodowanej w konkretnej sprawie³².

Wyrok w sprawie *Irma — Mignon* jest kolejnym precedensem, mającym duży wpływ na formułowanie się zasad w norweskim prawie prywatnym międzynarodowym i to zarówno w zakresie zobowiązań pozaumownych, jak i zobowiązań umownych³³. *Irma — Mignon* jest precedensem znanym na całym świecie ze względu na znaczenie reguły prawnej, która została utworzona przy rozstrzygnięciu tej sprawy. Reguła ta stanowi, że łącznikiem przy wyborze prawa właściwego w zakresie deliktów powinien być najściślejszy związek zdarzenia będącego źródłem zobowiązania z danym państwem.

W opisywanej sprawie dwa norweskie statki zderzyły się na brytyjskim morzu terytorialnym, zatem zgodnie z zasadą *lex loci delicti* prawem właściwym powinno być prawo brytyjskie. Norweski Sąd Najwyższy stwierdził jednak, że zderzenie statków miało najściślejszy związek z Norwegią, gdyż były to norweskie statki z norweską załogą. Tym samym obie strony postępowania cywilnego, poszkodowany i sprawca deliktu, związane były ekonomicznie, prawnie i egzystencjalnie z Norwegią³⁴.

Reguła wypracowana na podstawie sprawy *Irma — Mignon* ma zastosowanie również w przypadku zobowiązań umownych, co wspiera zarówno norweska doktryna³⁵, jak i judykatura. Norweski Sąd Najwyższy uchwałą z dnia 29 sierpnia 2006 r. w sprawie *Hüttlin GmbH and Pharma-Food AS* dokonał interpretacji art. 5.1 Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzonej w Lugano dnia 16 września 1988 r., opierając się właśnie na zasadzie wypracowanej w sprawie *Irma — Mignon*. Przy czym sprawa *Hüttlin*

³¹ *Norsk Retstidende*. Red. Chr.L. Jensen. Oslo 1959, s. 712—724.

³² G. Kegel, K. Schurig: *Internationales Privatrecht: ein Studienbuch*. München 2000, s. 533.

³³ Mimo znaczenia również dla prawa zobowiązań umownych, sprawa *Irma — Mignon* została omówiona w części artykułu dotyczącej zobowiązań pozaumownych, ze względu na to, że źródłem jej powstania był delikt — kolizja statków.

³⁴ S. Brækhus: *Sjørett, voldgift og lovvalg: artikler 1979—1998*. Oslo 1998, s. 41.

³⁵ J. Lookofsky: *International privatret: på formuerettens område*. København 2004, s. 55.

GmbH and Pharma-Food AS dotyczyła umowy agencyjnej, a więc zobowiązań umownych³⁶. Norweski Sąd Najwyższy stwierdził także, że reguła sformułowana w precedensie *Irma — Mignon* znajduje swe odzwierciedlenie w art. 4.1 Konwencji rzymskiej z dnia 19 czerwca 1980 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych³⁷ oraz ma potwierdzenie we wcześniejszych orzeczeniach norweskiego i szwedzkiego Sądu Najwyższego³⁸. Wynika z tego, że reguła najściślejszego związku zdarzenia z określonym państwem stała się fundamentalną zasadą obowiązującą w norweskim prawie prywatnym międzynarodowym w zakresie zobowiązań umownych i pozaumownych. W przypadku zobowiązań umownych występuje ona oprócz zasady wyboru prawa właściwego przez strony umowy, natomiast w przypadku zobowiązań pozaumownych — obok zasady *lex loci delicti*.

3.3. Prawo rodzinne

W Norwegii, podobnie jak w większości państw europejskich, uznawane jest zarówno małżeństwo cywilne, jak i kościelne. Natomiast kwestię związków homoseksualnych reguluje ustawa z dnia 30 kwietnia 1993 r. Akt ten stanowi, że związki homoseksualne zarejestrowane w Danii, Szwecji, Islandii i Norwegii są wzajemnie uznawane w tych państwach i mają status małżeństwa³⁹.

W kwestii oceny przesłanek formalnych zawarcia małżeństwa w Norwegii prawem właściwym jest prawo miejsca dokonania czynności prawnej, zgodnie z obowiązującą w norweskim prawie prywatnym międzynarodowym zasadą *locus regit actum*. Odstępuje się od tej zasady tylko wtedy, gdy zastosowanie prawa właściwego ze względu na miejsce zawarcia małżeństwa narusza norweską klauzulę porządku publicznego⁴⁰. Natomiast

³⁶ <http://conflictoflaws.net/2006/norwegian-supreme-court-on-the-lugano-convention-art-51>.

³⁷ „Jeżeli wybór prawa właściwego dla umowy zgodnie z artykułem 3 nie został dokonany, umowa podlega prawu państwa, z którym wykazuje ona najściślejszy związek. Jeżeli jednak część umowy, która da się oddzielić od reszty, wykazuje ściślejszy związek z innym państwem, wówczas do tej części można zastosować w drodze wyjątku prawo tego innego państwa”: <http://www.law.uj.edu.pl/~kppm/konwrzumska.pdf>.

³⁸ Orzeczenia norweskiego Sądu Najwyższego: Rt. 1980, s. 243 i Rt. 1982, s. 1294, oraz orzeczenie szwedzkiego Sądu Najwyższego w sprawie Högsta *Domstolen i Sverige* z dnia 18 grudnia 1992 r. Zob. <http://conflictoflaws.net/2006/norwegian-supreme-court-on-the-lugano-convention-art-51>.

³⁹ <http://www.ub.uio.no/cgi-bin/ujur/ulov/sok.cgi>.

⁴⁰ Dotyczy to między innymi zawarcia małżeństwa poniżej 18 roku życia lub przez rodzeństwo. W tym przypadku norweską zasadę *ordre public* naruszałoby szwedzkie prawo, gdyż pozwala ono na zawarcie małżeństwa przez tak zwane półrodzeństwo, czy-

w przypadku przesłanek materialnych⁴¹ stosuje się zasadę personalności, co pozwala zachować stosowanie prawa norweskiego w przypadku, gdy jeden z nupturientów ma obywatelstwo norweskie.

W przypadku rozwodów, gdy jeden z małżonków ma obywatelstwo norweskie, stosuje się prawo norweskie. Podstawą do ubiegania się o rozwód przed norweskim sądem jest posiadanie dwuletniego domicylu w Norwegii. Norweski sąd może udzielić rozwodu nawet wtedy, gdy według obcego prawa ojczyźstego jednego z małżonków w zaistniałych okolicznościach nie można ubiegać się o rozwód⁴².

Z kolei prawo właściwe dla małżeńskiego ustroju majątkowego z elementem obcym nie jest w Norwegii uregulowane w krajowym prawie pisanim. Dla uregulowania tych kwestii stosuje się zasady zawarte w precedensach oraz w art. 3 Konwencji haskiej z dnia 14 marca 1978 r. w sprawie prawa właściwego dla majątkowego ustroju małżeńskiego, zgodnie z którym „majątkowy ustrój małżeński jest regulowany przez prawo wyznaczone przez małżonków przed zawarciem małżeństwa”⁴³.

W odniesieniu do prawa precedensowego, dla wskazania prawa właściwego w przypadku majątkowego ustroju małżeńskiego, fundamentalne znaczenie ma wyrok z 1942 r. w sprawie *Boman-Hansen*. W tej sprawie norweski Sąd Najwyższy stwierdził, że małżeńskie sprawy majątkowe

li rodzeństwo przyrodnie. Zob. T.S. Schmidt: *International person-, familie- og arveret*. København 1990, s. 39.

⁴¹ Do 1969 r., jedną z bezwzględnych ujemnych przesłanek zawarcia małżeństwa w Norwegii było wykrycie u jednego z przyszłych małżonków syfilisu. Obecnie wykrycie syfilisu nie stanowi bezwzględnej przeszkody zawarcia małżeństwa, ale jest podstawą do jego unieważnienia, jeżeli jeden z małżonków zataił ten fakt. Chcąc uniknąć tak poważnych konsekwencji, należy przed zawarciem małżeństwa przedstawić informację medyczną stwierdzającą brak posiadania chorób wenerycznych. Taka regulacja prawna jest spowodowana tym, że Norwegia plasuje się na jednym z czołowych miejsc na świecie jeśli chodzi o liczbę zachorowań obywateli na choroby weneryczne. Zob. H.P. Lundgaard: *Gaarders innføring...*, s. 197.

⁴² W Norwegii najczęściej sąd udziela rozwodu ze względu na: bigamię, maltretowanie dzieci, choroby weneryczne, cudzołóstwo, chorobę psychiczną czy też ze względu na skazanie jednego z małżonków na długoletnie pozbawienie wolności. Są to bezwzględne przesłanki rozwodowe. Jedną z nich jest także unikanie stosunków seksualnych przez okres 2 lat. Niemniej jednak wyroki oparte na tej podstawie zdarzały się bardzo rzadko. Zob. H.W. Haga: *Hva man bør vite om separasjon og skilsmisse*. Oslo 1974, s. 36.

⁴³ Przy czym jedno z małżonków może wyznaczyć tylko jeden z następujących systemów prawa: prawo państwa, którego jedno z małżonków jest obywatelem w chwili wyznaczenia prawa; prawo państwa, w którym jedno z małżonków ma miejsce zamieszkania w momencie wyznaczenia; prawo państwa stałego pobytu jednego z małżonków po ślubie. Wyznaczone w ten sposób prawo ma zastosowanie do całości ich majątku. Niemniej jednak w przypadku nieruchomości małżonkowie mogą wyznaczyć w odniesieniu do wszystkich lub niektórych nieruchomości prawo miejsca, w którym znajdują się te nieruchomości. Zob. http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.pdf&cid=87.

powinny być rozstrzygane zgodnie z prawem pierwszego wspólnego domicylu małżonków. Tę zasadę potwierdziły także orzeczenia sądowe norweskiego Sądu Najwyższego z 1963 r. w sprawie dotyczącej spadku, którego domagał się argentyński kapitan statku po zmarłej żonie posiadającej norweskie obywatelstwo⁴⁴, oraz orzeczenie z 1995 r. w sprawie *Joint Account*⁴⁵.

W norweskim prawie sprawy związane z władzą rodzicielską, gdy jeden z rodziców ma obywatelstwo państwa obcego, reguluje rozdział IX Ustawy z dnia 8 kwietnia 1981 r. dotyczącej prawa rodziców i dzieci. Stanowi ona, że ustalenie ojcostwa lub macierzyństwa regulowane jest prawem właściwym dla miejsca zamieszkania domniemanej matki z chwili urodzenia dziecka lub miejsca zamieszkania domniemanego ojca. W kwestii przyznania lub pozbawienia władzy rodzicielskiej oraz alimentacji właściwe jest prawo miejsca zamieszkania pozwanego lub miejsca zamieszkania dziecka. W powyższych sprawach można zastosować też prawo norweskie, jeśli jedno z rodziców lub opiekunów prawnych złoży wniosek o zastosowanie prawa norweskiego⁴⁶. Ustawą z dnia 8 lipca 1988 r. Norwegia ratyfikowała również Europejską konwencję o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem oraz o przywracaniu pieczy nad dzieckiem, sporządzoną w Luksemburgu dnia 20 maja 1980 r., oraz Konwencję dotyczącą cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzoną w Hadze dnia 25 października 1980 r.⁴⁷

Kwestie adopcji związane z prawem prywatnym międzynarodowym uregulowane są w rozdziale IV norweskiej ustawy z dnia 28 lutego 1986 r. Prawo o adopcji. Ustawa ta stanowi, że podanie o zagraniczną adopcję powinno być rozpatrzone właściwością norweskiego prawa, jeśli wnioskodawca ma miejsce zamieszkania w Norwegii lub norweskie obywatelstwo. Przy czym dziecko może ulec przysposobieniu, jeśli jego wiek nie przekracza 18 lat. Norwegia ratyfikowała również Konwencję o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego, sporządzoną dnia 29 maja 1993 r. Prawo wskazane przez tę Konwencję jest stosowane w Norwegii, o ile w sposób oczywisty nie narusza to norweskiej klauzuli porządku publicznego⁴⁸.

⁴⁴ *Norsk Retstidende*. Red. Chr.L. Jensen. Oslo 1963, s. 518.

⁴⁵ *Norsk Retstidende*. Red. H. Stemberg-Nilsen. Oslo 1995, s. 1415.

⁴⁶ <http://www.regjeringen.no/en/doc/Laws/Acts/the-children-act.html?id=448389>.

⁴⁷ E.T. Kvisberg: *Internasjonale barnefordelingssaker, internasjonal barnebertføring*. Oslo 2009, s. 214.

⁴⁸ <http://www.regjeringen.no/en/doc/Laws/Acts/ACT-OF-28-FEBRUARY-1986-NO-8-RELATING-TO.html?id=443477>.

3.4. Prawo spadkowe

Wskazanie prawa właściwego w zakresie stosunków prawnych z elementem obcym dotyczących norweskiego prawa spadkowego zawiera § 8 ustawy z dnia 21 lutego 1930 r.⁴⁹ Przepis ten stanowi, że prawem właściwym dla spadkobrania jest prawo miejsca zamieszkania spadkodawcy z chwili jego śmierci. Kwestie dotyczące tego, kto może dziedziczyć i w jakich częściach oraz przesłanki wydziedziczenia podlegają prawu ojczystemu spadkodawcy. Wyjątek stanowi tu zasada *lex rei sitae*. Wskazuje ona jako właściwe prawo miejsca położenia nieruchomości, jeśli w skład spadku wchodzi nieruchomość.

Zgodnie z zasadą *favor testamenti*, do oceny poprawności formy sporządzenia testamentu poszukuje się prawa akceptującego daną formę. Prawem właściwym w tym zakresie może więc być: prawo ojczyste testatora, prawo jego miejsca zamieszkania z chwili śmierci lub prawo miejsca sporządzenia testamentu. Natomiast ustalenie treści testamentu reguluje prawo miejsca zamieszkania spadkodawcy z chwili śmierci⁵⁰.

Przez dłuższy czas brak było zgodności w norweskiej doktrynie, jeśli chodzi o poszukiwanie prawa właściwego do oceny losów małżeńskiej wspólności majątkowej w przypadku, gdy jeden z małżonków umrze, a występuje kilka powiązań. Ostatecznie zadecydowano, że prawem właściwym w tej mierze jest prawo norweskie, jeśli małżonkowie mieli pierwsze wspólne miejsce zamieszkania na terytorium Norwegii. Prawo norweskie będzie miało zastosowanie również wtedy, gdy jeden z małżonków w chwili śmierci miał miejsce zamieszkania na terytorium Norwegii⁵¹. Ta sama zasada jest stosowana w stosunku do poszukiwania prawa właściwego dla rozstrzygnięcia o losach wspólności majątkowej zarejestrowanych par homoseksualnych⁵².

3.5. Prawo rzeczowe

Kolizje praw w zakresie prawa rzeczowego rozstrzygane są w norweskim międzynarodowym prawie prywatnym zgodnie z zasadą *lex rei sitae*. Zasadę tę można odnaleźć zarówno w norweskim ustawodawstwie⁵³, jak

⁴⁹ J. Cordes, L. Stanseng: *Hovedlinjer i internasjonal privatrett*. Oslo 1999, s. 207—208.

⁵⁰ H.P. Lundgaard: *Gaarders innføring...*, s. 224—225.

⁵¹ J. Giertsen: *Uskifte og lovvalg*. Oslo 1995, s. 277.

⁵² Ibidem, s. 278.

⁵³ Norweska ustawa z dnia 9 czerwca 1978 r. dotycząca dziedzictwa kulturowego. Zob. <http://www.regjeringen.no/en/doc/Laws/Acts/Cultural-Heritage-Act.html?id=173106>.

i w orzecznictwie⁵⁴. Reguła ta dotyczy zawsze nieruchomości oraz rzeczy będących w spoczynku. W przypadku rzeczy będących w ruchu właściwe jest prawo ojczyście właściciela rzeczy, ale można też stosować zasadę *lex rei sitae*. Prawo miejsca położenia rzeczy dla rzeczy będących w ruchu stosowane jest najczęściej w przypadku rzeczy wchodzących w skład małżeńskiej współwłasności majątkowej oraz będących częścią spadku⁵⁵.

3.6. Prawo ubezpieczeń na życie

Norweskie prawo prywatne międzynarodowe w zakresie prawa ubezpieczeń na życie stosuje przepisy Unii Europejskiej przez implementację unijnych dyrektyw. Implementacja dyrektyw Unii Europejskiej dotyczących ubezpieczeń na życie nastąpiła w Norwegii uchwaleniem Ustawy o wyborze prawa ubezpieczeniowego z dnia 27 listopada 1992 r. Ustawa ta implementowała do norweskiego prawa kilka unijnych dyrektyw dotyczących prawa ubezpieczeniowego⁵⁶, które powstały przed jej uchwaleniem. Dyrektywy unijne, które zostały uchwalone później przez Radę Unii Europejskiej i Parlament Europejski (dyrektywa 2002/83/UE, dyrektywa 2005/14/UE), również zostały implementowane do norweskiego prawa wewnętrznego przez nowelizację omawianej Ustawy⁵⁷. W zakresie prawa ubezpieczeniowego Norwegia stosuje także odpowiednie przepisy zawarte w rozdziale 3 Konwencji z Lugano z dnia 30 października 2007 r., dotyczącej jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych⁵⁸.

Zgodnie z norweską Ustawą o wyborze prawa ubezpieczeniowego, prawem właściwym w przypadku ubezpieczeń na życie jest prawo miejsca zamieszkania lub siedziby ubezpieczonego. Strony umowy ubezpieczenia mogą też wybrać jako prawo właściwe prawo państwa, którego ubezpieczony jest obywatelem⁵⁹. W stosunku do ubezpieczeń innych niż ubezpieczenia na życie prawem właściwym jest prawo państwa usytuowania ryzyka, jeśli ubezpieczony posiada w tym państwie miejsce zamieszkania lub siedzibę. Natomiast jeżeli ubezpieczony nie posiada w państwie usy-

⁵⁴ Precedens norweskiego Sądu Najwyższego z 1924 r. *Norsk Retstidende*. Red. J.M. Lund. Oslo 1924, s. 1181.

⁵⁵ S. Brækhus, A. Hærem: *Norsk tingsrett*. Oslo 1964, s. 499.

⁵⁶ Dyrektywy: 73/239/EWG, 88/357/EWG, 92/49/EWG, 79/267/EWG, 90/619/EWG, 92/96/EWG.

⁵⁷ H.J. Bull: *Forsikringsrett*. Oslo 2008, s. 83.

⁵⁸ Ibidem, s. 45.

⁵⁹ Sekcja 7. norweskiej Ustawy o wyborze prawa ubezpieczeniowego z dnia 27 listopada 1992 r. <http://www.ub.uio.no/ujur/ulovdata/lov-19921127-111-eng.pdf>.

tuowania ryzyka miejsca zamieszkania lub siedziby, to ma prawo wyboru prawa właściwego między prawem państwa zamieszkania lub siedziby albo prawem państwa usytuowania ryzyka. W przypadku gdy ubezpieczony prowadzi działalność gospodarczą lub wykonuje wolny zawód, a występuje kilka ryzyk związanych z terytorium kilku państw, ubezpieczony może wybrać jako właściwe prawo któregośkolwiek z tych państw albo prawo państwa swego miejsca zamieszkania lub głównej siedziby⁶⁰.

Warto zwrócić uwagę, że obecnie norweskie prawo wewnętrzne dotyczące kwestii przyznania odszkodowania w przypadku wypadków drogowych jest niezgodne z prawem europejskim. Mianowicie treść § 7 lit. b norweskiego Rozporządzenia dotyczącego wyboru prawa właściwego w przypadku roszczeń odszkodowawczych wynikłych podczas wypadków drogowych⁶¹ jest sprzeczna z regulacją zawartą w art. 15 czwartej, a następnie piątej Dyrektywy Rady Unii Europejskiej dotyczącej ubezpieczeń w zakresie odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych⁶². Zgodnie z norweskim prawem, poszkodowany nie ma prawa dochodzenia roszczenia odszkodowawczego w przypadku, gdy doszło do wypadku podczas prowadzenia pojazdu przez kierowcę, który był pod wpływem alkoholu lub innych środków odurzających, a poszkodowany wiedział lub powinien był o tym wiedzieć. Natomiast prawo europejskie zakazuje wyłączenia pasażerów z ochrony ubezpieczeniowej w opisanych warunkach. Wyłączenie to nie może nastąpić zarówno przez ustawodawstwo krajowe, jak i przez postanowienia zawarte w umowie ubezpieczenia. Celem unijnego legislatora jest zniechęcenie do prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu lub narkotyków, a celu tego nie można osiągnąć przez wyłączenie bądź ograniczenie możliwości dochodzenia roszczeń odszkodowawczych pasażerom poszkodowanym w wypadkach drogowych, które zostały spowodowane przez kierowców będących pod wpływem alkoholu lub środków odurzających.

Norweski Sąd Najwyższy w orzeczeniach z lat 2000⁶³ i 2005⁶⁴ stwierdził, że w przypadku omawianej sprzeczności wewnętrznego prawa norweskiego z prawem europejskim zastosowanie powinno mieć prawo nor-

⁶⁰ Sekcja 9. norweskiej Ustawy o wyborze prawa ubezpieczeniowego z dnia 27 listopada 1992 r. Zob. <http://www.ub.uio.no/ujur/ulovdata/lov-19921127-111-eng.pdf>.

⁶¹ <http://www.ub.uio.no/ujur/ulovdata/lov-19610203-000-eng.pdf>.

⁶² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:149:0014:0021:PL:PDF>.

⁶³ W tym orzeczeniu 10 sędziów norweskiego Sądu Najwyższego zajęło stanowisko przyznające prymat norweskiemu przepisowi prawnemu. Natomiast 5 sędziów stwierdziło, że w przypadku tej kolizji przepisów prawa zastosowanie powinno mieć prawo wspólnotowe. *Norsk Retstidende*. Red. H. Stenberg-Nilsen. Oslo 2000, s. 1811.

⁶⁴ *Norsk Retstidende*. Red. P.A. Bertnes. Oslo 2008, s. 453.

weskie. Jednak w orzeczeniu z dnia 3 kwietnia 2008 r. przyjął, że można zastosować prawo europejskie, ale z pewnym ograniczeniem. Otóż norweski Sąd Najwyższy uznał, że wskutek przyczynienia się poszkodowanego do poniesionych przez niego obrażeń przez niezauważenie stanu upojenia alkoholowego kierowcy wysokość dochodzonego przez poszkodowanego odszkodowania powinna być ograniczona. Przy czym ograniczenie to nie powinno przekraczać 40% całości dochodzonego roszczenia wynikającego z umowy ubezpieczeniowej⁶⁵.

Komentowane orzeczenie dało podstawy do stosowania przepisu § 7 lit. b norweskiego Rozporządzenia dotyczącego wyboru prawa właściwego w przypadku roszczeń odszkodowawczych wynikłych podczas wypadków drogowych zgodnie z prawem europejskim⁶⁶, ale nie jest wystarczającym środkiem prawnym derogującym niezgodność prawa norweskiego z prawem europejskim⁶⁷.

W zakresie prawa ubezpieczeniowego, poza opisaną niezgodnością, prawo norweskie w dużym stopniu harmonizuje z prawem europejskim. Harmonizacja ta następuje zarówno przez implementację prawa europejskiego aktami norweskiego prawa wewnętrznego, jak i przez precedensy norweskiego Sądu Najwyższego, kreujące zasady prawne zgodne z zasadami obowiązującymi w prawie europejskim.

4. Podsumowanie

Zasady prawne obowiązujące w norweskim prawie prywatnym międzynarodowym są kształtowane zarówno przez ustawodawcę, jak i doktrynę oraz judykaturę. Ich treść jest podobna do treści zasad stosowanych w prawie prywatnym międzynarodowym wielu państw europejskich.

Norwegia stosuje regulacje prawne tworzone przez międzynarodowe organizacje, wydając akty prawne implementujące międzynarodowe prawo, lub przez precedensy Sądu Najwyższego. Dotyczy to również prawa ustanawianego przez te międzynarodowe organizacje, których Królestwo Norwegii nie jest członkiem. W tym przypadku stosowanie prawa międzynarodowego w zakresie stosunków prywatnoprawnych

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ H.J. Bull: *Forsikringsrett...*, s. 85.

⁶⁷ Zob. B. Kuźniacki: *Predications of Norwegian Supreme Court as a Solution Between Inconsistency of Norwegian Internal Law With EEA Law-Example From Insurance Law*. „Injuria” [Bergen] 2009, num. 6, s. 30—32.

wynika bądź ze względów pragmatycznych, bądź obowiązku współpracy prawnej między określonymi organizacjami międzynarodowymi, w których Norwegia ma status członka.

Mimo że Norwegia jest członkiem organizacji międzynarodowych oraz stroną międzynarodowych konwencji, można zaobserwować pewną niezależność i oryginalność w tworzeniu i stosowaniu zasad obowiązujących w norweskim prawie prywatnym międzynarodowym. Źródłem tego zjawiska są przede wszystkim orzeczenia norweskich sądów, które tworząc zasady prawne, wypełniają luki w obowiązującym prawie. Jednak ujmując w sposób całościowy kwestie zasad prawnych obowiązujących w norweskim prawie prywatnym międzynarodowym, można stwierdzić, że są one w znacznej mierze tożsame lub podobne do analogicznych zasad stosowanych przez inne państwa europejskie oraz organizacje międzynarodowe.